

РОЗДУМИ ПРО НАШЕ СЬОГОДЕННЯ. ТЕ, ЩО БОЛИТЬ

Оксана САПЕЛЯК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8111-6563>
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,
дійсна членкиня Наукового Товариства ім. Шевченка,
Інститут народознавства НАН України,
відділ етнології сучасності,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна
e-mail: etnomod@ukr.net

ЧОМУ МИ СТОЛІТТЯМИ ВИБОРЮЄМО ДЕРЖАВНІСТЬ І ЗНОВУ ВТРАЧАЄМО ЇЇ

Навіть не зовсім зручно писати про те, що, здавалося б, само собою зрозуміле, само собою незаперечне, бо становить основу виживання, норми життя. І, все ж, досі багатьма неусвідомлене. Дивимось на країни Європи, особливо північні (що приховувати) заздрісно: мають свої незалежні держави незалежно від чисельності громадян, місця їх проживання, більшої чи меншої території. Чому ж ми століттями виборюємо державність і знову й знову втрачаємо її? Можна назвати багато різних причин. Головної боїмося визнати. **ДЕРЖАВУ ТВОРИТЬ НАЦІЯ**, а не просто населення. Наші всі сусіди (нормальні, про московію не мовиться), до якої б соціальної групи не належали: від селянина-рільника до підприємця, до чиновника — нація. Тобто кожен — націоналіст. Тобто кожен — патріот. Кожен розуміє, що ця мова моя, рідна, ніколи не допустить «какой різниці». Що ця історія моєї нації, отже, її МУСИШ знати, вивчати. Ніхто в суспільстві не дозволить насміхатися над своєю культурою... Ні поляк, ні німець, ні фін, ні швед... до керівництва своєю державою не обиратиме людей «по приколу». Скажімо чесно: в Україні відсутній націоналізм. Звісно, є національно свідомі люди (не обов'язково тільки українці за походженням роду). Але їх, на жаль, небагато (іл. 1, 2).

При цьому саме українців звинувачують, кому не лінь (звісно, насамперед одвічний ворог — рашист), в націоналізмі. Звинувачують саме тому, що

Іл. 1. На передньому плані: В'ячеслав Чорновіл, Оксана Сапеляк на мітингу. Львів, площа перед оперним театром, 1989 рік

Іл. 2. Зліва на право: Опанас Заливаха, Оксана Сапеляк, Іван Гель. Київ, Український дім, 1992 р. Світлив Теодор Гудзяк

Іл. 3. Наталія Кобринська (1880-ті рр.)

його (націоналізму) мало. Бо «...лиш хто борець, той здобуває світ...».

ОСТАННЄ СОВЕТСЬКЕ «СВЯТО» В УКРАЇНІ

Звісно, мається на увазі 8 марта, яке досі побу-тує завдяки тому, що за багато років воно втратило своє соціально-політичне навантаження, а переведе-но в розряд весни й краси. Нині його намагаються втиснути в рамки жіночого руху українських жінок за свої права. Отже, трохи детальніше.

1884 року у Станіславові (нині Івано-Франківськ) відбулися збори жінок. Прибуло 95 осіб, переваж-

но дружин і доньок священників (про що нині чо-мусь замовчується). На зборах створено «Товари-ство руських жінок». Головою обрали Наталію Кобринську (іл. 3), дочку отця Івана Озаркевича, посла до сейму і парламенту. Передувала зібранню стаття Івана Франка в газеті «Діло», в якій письмен-ник закликав жіноцтво об'єднуватися, бо «тільки той народ здужає заснувати тривале й повне НАЦІО-НАЛЬНЕ життя, що в нього жінки перейняті СВІ-ДОМІСТЮ й ІДЕАЛАМИ цього життя... Тіль-ки розумні й ОСВІЧЕНІ матері, сестри й жінки, що думають, можуть випроводити й виховати розумне й освічене ПОКОЛІННЯ». Як бачимо, однознач-но мовиться про напрям діяльності товариства: на-ціональна незалежність, розвиток освіти, вихован-ня національно свідомих поколінь.

Та перша жіноча організація, як і наступні («Союз Українок» та ін.) в Україні та в країнах поселення українців насамперед були поборниками права на Незалежність України, права національного, права на освіту. Були вони прихильницями християнського фемінізму (осмислення християнства у світлі рівності чоловіків і жінок). Наталя Кобринська полемізувала з Кларою Цеткін, наголошуючи, що вирішення соці-альних проблем не розв'яже жіночого питання.

Нагадаємо: Клара Цеткін 1910 р. на міжнарод-ній соціалістичній конференції виступила з резолюці-єю про відзначення кожного року 8 березня jako дня боротьби за права жінок. Після т. зв. жовтневої ре-волюції вона оселилася в москві в урядовому квар-талі з усіма привілеями. Після смерті 1933 р. урну з її прахом замуровано в кремлівській стіні, побли-зу мумії лєніна.

В Україні 8 марта було запроваджено 1917 року. Тоді було надано право жінок на участь у виборах. Дійсно, в советському союзі виборче право для чо-ловіків і жінок було рівним. Тобто: жодного права. Так само, як диктатуру названо демократією, так імітація виборів названа правом обирати. Насправ-ді до бюлетеня вносила компартія ім'я свого ж пар-тійця (незалежно від рівня владної драбини — від сільського голови до т. зв. верховної ради). Народ мав прийти на дільницю, взяти той папірець і вкину-ти в урну. Якщо не прийшов хтось — не має значен-ня. Все одно було 98, 9 відсотків. Зате на виборчій дільниці можна було придбати по низькій ціні про-дукти харчування і випивку.

Наталія Кобринська не погоджувалася також із подругою Клари Цеткін теоретичною марксизму Розою Люксембург (народилася й жила в Люблінській губернії російської імперії), яка жорстко виступала проти незалежності Польської держави, тому що це «відволікало від класової боротьби».

Як бачимо, чуже ідейно «свято», нав'язане чужинцями, мало іншу мету, відтак інші завдання, аніж український жіночий рух кінця XIX — до 1939 року. Відновлений 1989 року «Союз Українок», який дав поштовх створення українських жіночих товариств, відроджував ідеї досовєтських організацій. Ці ідеї не тільки актуальні донині: право **БУТИ УКРАЇНКОЮ**, жити в **НЕЗАЛЕЖНІЙ ДЕРЖАВІ**, активно працювати на всіх ланках національного розвитку. Тому з таким завзяттям сучасні жінки, незалежно від професії, жертвують своїми коштами, своїм часом, своїм здоров'ям і навіть життям (іл. 4).

Українки нині єдині зі Збройними Силами України. Бережимо наші ідеали. Чужинці бережуть свої. І хай нам їх не нав'язують. І хай вони в нас, у нашому барвінковому краї, не сіються бур'янами. Слава Україні!

І ЩЕ РАЗ СТОСОВНО СОВЄТСЬКОГО «СВЯТА» 8 МАРТА

Якось у 90-х роках під час приватної розмови В'ячеслав Чорновіл із сумом сказав: «Думалося, що достатньо людям після багатьох років совєтської брехні й фальшу розказати правду, і все зміниться, люди зміняться. Та, на жаль...». Виявляється, що наслідком постійної і тривалої облуди людина починає сприймати олжу як норму. Відтак виявляти недовіру до аксіом, неспростованих аргументів, реальних фактів, вважати вигадкою: «Та ж такого не може бути. Нам все життя розповідали інше». Тобто правдивість сприймається навпаки — як омана.

Я до того, що мені надходять гнівні відгуки стосовно совєтського «свята» 8 марта. Мовляв, цілий світ відзначає такий празник. Так втовкмачувалося багато років. Цілий світ для совєтської людини, звісно, був совєтський союз і його сателіти. Соціалістичні ідеї, звичайно, прийнялися частково в інших країнах. Частково. Не в цілому світі. Світ великий. Але засвоєний і прийнятий стереотип не дозволяє поцікавитись, де саме і хто «святкує» 8 марта. В Україні нині маємо таку хижу си-

Іл. 4. Жінки-підприємці. Бізнес-мережа сільських жінок України. Львів, 2023 рік

туацію, що якраз жінка має всі права в усіх галузях життя, бо наші чоловіки, юнаки — загинули від ворога, який, власне, й накинув українцям свої олів'євські й горілчані «свята», — або в полоні, або зникли безвісти. Як вже не раз було в історії України, жінки стали головами родин, очолюють господарку, воюють... Мають право на самотність, рости дітей без батьків...

Тому Україна дійсно особлива країна. Тому цілі й завдання українських жінок повністю відрізняються від мети інших націй світу: боротьба за право **ЖИТИ**, боротьба за право **БУТИ УКРАЇНКОЮ**, не перевертнем, боротьба за **НАЦІОНАЛЬНУ ГІДНІСТЬ**...

СВІТ ПОСТАВ ПЕРЕД ГОСТРИМ ПИТАННЯМ: ЗБЕРЕГТИ САМЕ ЖИТТЯ

Світ постав перед гострим питанням: зберегти саме життя, щедро дароване людині в лоні Землі. Нинішню еру названо «ерою природи» (іл. 5).

Літо 2022 року. Московське варварство навпаки рве нашу землю бомбами, ракетами, застосовує всі можливі засоби, щоб випалити Україну, обезкровити народ, знищити і українців, і все суще. Керується не браком власної території, тільки одержимістю ненависті. Зло виявило себе у всій повноті, уособившись у рашизмі. У Москві діє понад 30 сатанинських груп. Серед них — РПЦ. Адже не може християнська церква підтримувати абсурдну диявольську війну проти сусіднього християнського народу. Якщо в росії знайдеться окремих священників, який проти війни, то йому нема місця в РПЦ. Здійснюється

Іл. 5. Над рікою Стир, м. Луцьк, 2018 рік

Іл. 6. Зліва на право: Оксана Сапеляк, Іван Гель, Марія Гель, 2000 рік

Іл. 7. Ірина Калинець, 2010 рік

Іл. 8. Марія Базелюк, 2023 рік

жертвоприношення силам тьми зі згоди і підтримки церкви, в якій поклоняються не Ісусу Христу...

Україна несе Світло Життя. Космічний закон неблаганний: зло не є абсолютним. Наш народ знає споконвіку: «Нема зла, щоб не вийшло на добре». А тим підспівувачам злу, які турбуються про «лице» московського вождя, варто знати, що найкращий спосіб «зберегти» його — відсвяткувати похорон. Ніхто не може знати, коли відійде з цього світу. Коли ж мільйони чекають смерті потвори з Москви, то краще б політики Франції, Німеччини та Італії подумали про свої обличчя.

Молитви за перемогу України — це молитви за Світло Життя. Наближається величне свято п'ятдесятниці. Хай Дух Святий убереже нас від зла.

ІСТОРІЯ ВІДНОВЛЕННЯ ДНЯ МАТЕРІ

Вже на першому засіданні Союзу Українок Львівщини далекого 1989 р. прийнято було відновити забутий за советів День Матері. 1990 р. в колишньому Палаці культури ім. Гагаріна Товариство організувало в другу неділю травня концерт, присвячений матерям. Великий зал був повнісінький. Пісні, вірші, танці діточок у вишитих сорочечках захоплено вітали матері й батьки. До підготовки цього дійства найбільше попрацювала п. Іванна Кварціян. Наступного дня мені телефонує журналіст, таки львівський, активний донині з питаннями: «Для чого потрібне таке свято? Не всі жінки можуть стати матерями... Адже є жіноче свято 8 березня». «Так, — відповідаю, — не всі жінки ма-

тері, але кожную народила і виховала мати. І кожного чоловіка також. Насамперед День Матері — не тільки жіноче свято, а свято Життя, свято народу, свято Нації. Яка жінка-мати, така нація». Інтерв'ю не було опубліковане...

Власне, хочу сказати, що найбільше доклад старань для утвердження Дня Матері саме чоловік, тоді заступник В'ячеслава Чорновола, багатолітній (18 років) політв'язень Іван Гель (іл. 6). Саме до нього я звернулася з питанням святкування на широкому офіційному рівні. Якраз Іван Гель зорганізував комітет відзначення Дня Матері у Львові та області. До комітету увійшли священники, Ірина Калинець — від освіти, Петро Зозуляк від культури, представники міліції, торгівлі та ін. Тобто 1991 р. відбулося урочисте вшанування Дня Матері в оперному театрі. Розгорнуто було в місті на площі перед оперним театром торгівлю. Справжнє всенародне свято... Наступного дня московське телебачення обурено інформувало, що у Львові намагаються скасувати 8 марта...

Наші депутати у Верховній Раді, особливо Ірина Калинець (іл. 7), домагалися законодавчо затвердити День Матері. Союз Українок поширював свято у районах і селах спочатку Галичини, згодом, після створення Всеукраїнського товариства (голова п. Алена Пашко) — на всіх теренах України. Ольга Горинь, одна з ініціаторок відновлення Дня Матері для допомоги організаторам урочистостей упорядкувала і видала цінний матеріал, присвячений матері, Уляни Кравченко «Шелести нам, барвіночку» (Львів, 1995). Не можна не згадати інтелігентних, високоосвічених діяльних пп. Надію Харчук, Ірину

Іл. 9. Зліва на право: Лідія Бойчишин, Лідія Сорока, голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій Оксана Соколик, Оксана Сапеляк, Генеральний секретар Світового Конгресу Українців Ярослав Соколик. Львів, 2005 рік

Одинак, Оксану Галушак, незабутня Віра Дудич... Кожна з них — особистість.

Журналісти г. «За вільну Україну», насамперед Марія Базелюк (іл. 8), активно підтримувала Союз Українок, від товариства в газеті працювала невтомна п. Олена Слуцька. Львівське телебачення постійно надавало ефір для інформації про Союз Українок і про свято Матері зокрема. Радіо «Незалежність» гаряче пропагувало цей День... Союз Українок знайшов гарячу підтримку українців за межами України (іл. 9).

Сьогодні вічна материнська ласка переплітається з тугою втрати, такою ж вічною жертівністю. Хай з кожною матір'ю і батьком поряд стоятиме Богородиця. Кожній Матусі квіти Любови. Адже Христос Воскрес! І дав Життя Вічне...